

Păpușarii între teorie și practică

Când am sosit la Arad, săptămâna de lucru (2-7 mai) dedicată ediției a III-a a Festivalului EUROMARIONETE ajunsese la jumătate. Atmosfera de fervoare specifică unor astfel de întâlniri era parcă mai animată decât de obicei. Păpușarii se bucurau și profitau din plin de ocazia de a se vedea, atât pe scenă, cât și în particular. Molipsitoarea stare m-a cuprins înainte să înțeleg ce anume o genera. M-am lăsat repede antrenată în discuții despre noi formule folosite în teatrul de animație, în dezbateri despre realizarea păpușilor prin expandarea sau șlefuirea buretelui, în dialoguri despre alegerea materialelor potrivite. Am participat la o scurtă adunare ad-hoc, dominată de statura impozantă a lui Stelian Stancu, directorul Teatrului „Gulliver” din Galați, unde se făceau deja planuri pentru festivalul pe care domnia sa urmează să-l găzduiască în toamnă. Altundeva, în așteptarea confruntării cu publicul, directorul trupei din Craiova, Patrel Berceanu, rememora impresia excelentă lăsată la Festivalul Shakespeare de spectacolul **Oh, Romeo... Oh, Julieta...** al Teatrului „Ariel” din Târgu-Mureș, regretându-i absența de la manifestarea arădeană. La rândul lor, actorii își împărtășeau experiențele în mânăuirea cu sfoară lungă sau comentau prestațiile unor trupe independente care, fără să facă realmente concurență la nivel calitativ, caută să acapareze publicul tânăr prin aceea că se produc oriunde: în școli, grădinițe sau baruri. Cauza profesioniștilor adevărați, adepți ai formulei neinstituționalizate din rațiuni de ordin estetic și/sau

Scenă din Motanul încălțat la Teatrul „Tândărică” (regia: Cristian Pepino)

legate de experimentarea și promovarea unor genuri de frontieră, era susținută de o invitată din Ungaria, actriță de origine română. Argumentele veneau din experiența proprie de conducător de trupă particulară având la activ câteva spectacole ce făcuseră înconjurul Europei. Ajunseseră chiar până în Japonia. Numai în România, la Arad, locul de unde a pornit domnia sa, nu fusese cu puțință să joace. Poate la următoarea ediție! Alt exemplu a adus regizorul Radu Dinulescu, conaționalul nostru trăitor pe meleaguri italiene. Noua sa activitate și pasiunea pentru crearea păpușilor-gigant, înalte de câțiva metri, utilizate la spectacole și reclame stradale, a stârnit o microdezbateri despre zonele neconvenționalului. Cursul conversației s-a schimbat ușor și în prim-plan au apărut probleme legate de statutul artistului păpușar, de formarea lui în școală sau pe lângă colegii mai experimentați. Aici, Carmen Mărgineanu, sufletul trupei locale, avea ce povesti din bogata ei practică, dar a fost greu de convins să vorbească în public. Apoi, atenția generală s-a mutat asupra lui Cristian Pepino, care diserta scriitor, dar cu metodă, ca răspuns la avalanșa de întrebări privitoare la teatrul popular, tradițiile folclorice, mișcarea Bread and Puppet, teatrul cu obiecte sau trupa de dans combinat cu păpuși a lui Philippe Genty. Peste toți și toate veghea omniprezent Dan Antoci, directorul teatrului-gazdă și al festivalului. E drept că nici noi nu-l scăpam din ochi, ca să aflăm cu o clipă mai devreme ce surpriză pregătește, ce invitați cheamă, ce provocări la noi dialoguri lansează. Încetul cu încetul, până la urmă, i-am înțeles intenția majoră. Trupele fuseseră invitate pe întreaga durată a festivalului EUROMARIONETE '97, iar prin discuțiile libere ori colocviile organizate seara în curtea interioară a teatrului urmărea să confere manifestării și o dimensiune teoretică. Întreprindere, de altminteri, încununată de succes, întrucât fiecare participant a avut ceva de câștigat din schimbul de idei și cărți de vizită.

Moment din Sânziana și Pepelea la Teatrul „Gulliver” din Galați (regia: Cristian Pepino)

În ceea ce privește practica, sunt singura care a avut de pierdut; și asta, din cauza faptului că am lipsit în primele zile. Pierderile sunt însă și ele de mai multe feluri. Prima categorie o constituie cele ușor recuperabile. Mă gândesc la spectacolele Teatrului „Țândărică”. La urma urmelor, dacă italienii din Perugia au asistat la avanpremierea spectacolului **Motanul încălțat** în regia lui Cristian Pepino, eu de ce m-aș mulțumi numai cu fotografiile văzute? Și cum 1 iunie n-a trecut de mult, am să-i ofer copilului din mine, supraviețuitor prin deceniile de maturitate, un adevărat regal. Da, mă duc și la **Pinocchio**, mai ales că regia este semnată tot de Cristian Pepino. Mai greu va fi să-i văd montarea cu **Sânziana și Pepelea**, de la Teatrul „Gulliver” din Galați. Aceasta intră deja în categoria pierderilor greu de recuperat, date fiind vremurile de austeritate. Dar nu imposibil, sunt sigură. Convingere pe care o am și referitor la ce am ratat din seara inaugurală a Euromarionetelor, când teatrul-gazdă a jucat **Albă ca zăpada**. O soluție se va găsi, fără îndoială, ca să-mi potolească curiozitatea stârnită de aprecierile făcute de Aurora Tătar în caietul-program. Scrie domnia sa acolo că spectacolul este „realizat sub îndrumarea regizorală a dnei Ildikó Kovács într-o formulă modernă, dar căreia nu-i lipsește aura de basm...” și remarcă „postura inedită a mânuitorilor de marionete care etalează firesc și ingenios calități actricești incontestabile, jucând la rândul lor și alte roluri: povestitorul sau personajul «adult» ce introduce acțiunea continuată de păpușa minusculă”.

Răsfoiesc în continuare programul și ajung la pagina unde sunt menționate cele două spectacole susținute de unicul invitat din străinătate, Lenárt András de la „Mikropódium” din Budapesta, care lucrează atât în teatru, cât și pe o mică scenă instalată pe platoul din fața primăriei. Mă resemnez să-l trec la pierderi irecuperabile și îmi las imaginația liberă să construiască o poveste pe baza celor relatate de colegii săi de breaslă. Distribuie în rolul principal păpușa mărunțică și simpatică oferită arădenilor la despărțire. Încă o filă și iată că am ajuns la jumătatea elegantului caiet-program. Abia acum pot să îl

Imagine din **Mica vrăjitoare** de **Ottfried Preussler** la Teatrul de păpuși din Craiova (regia: **Liviu Steciuc**)

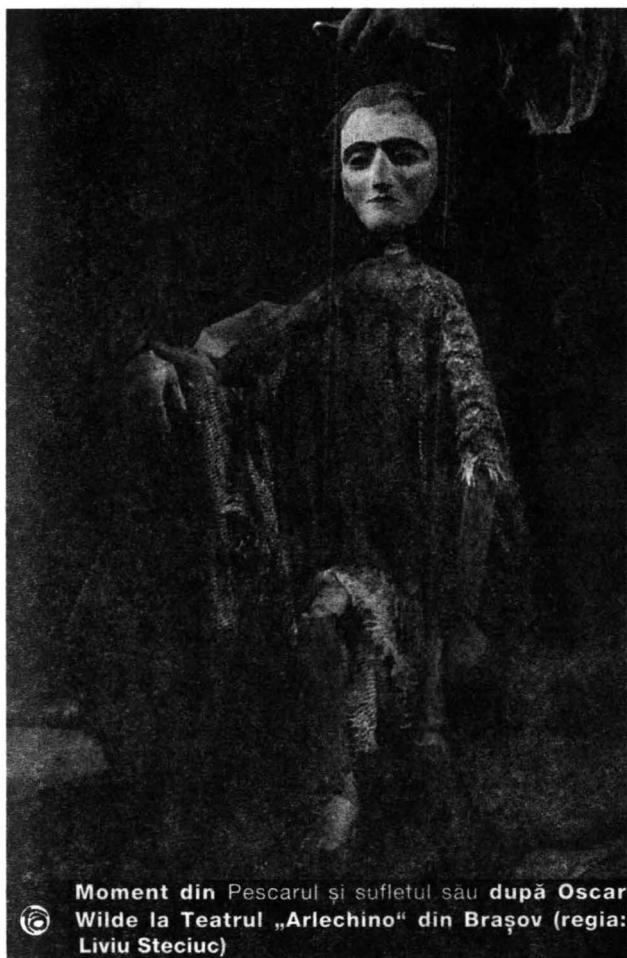
admir în voie, pentru că deja conținutul îmi este familiar. Gata cu pierderile de orice fel! Asta, întrucât în tot ce urmează nu a existat nici un moment impresia pierderii de timp.

Teatrul „Arlecchino” din Brașov, de pildă, a propus o dramatizare după Oscar Wilde, **Pescarul și sufletul său**, în viziunea regizorală a lui Liviu Steciuc și scenografia lui Simó Enikő. Desigur, un spectacol pentru copii (mai) mari, cu o componentă vizuală deosebit de puternică, la care au contribuit deopotrivă păpuși, decoruri, lumini, muzică și, nu în ultimul rând, actori înzestrați cu darul pantomimei (Gheorghe Ciolpan) sau al realizării scenelor de grup. Se lucrează cu marionete și păpuși uriașe, se folosesc măști și umbre, nu lipsesc efectele sonore și eclerajul nuanțat. Întreaga poveste este abordată din perspectivă pronunțat creștină, astfel încât, în final, motivele de meditație sunt multiple. Bun, dar teme grave răzbat și din povestirile hazlii jucate odinioară prin iarmaroace și bălciuri de artiștii populari. Moartea, spre exemplu, intervine ca personaj în **Vasilache și Mărioara**, piesa de această factură semnată de Nella Stroescu. Totuși, montarea Evei Labadi Megyes de la Teatrul de Păpuși din Timișoara se adresează copiilor din clasele primare sau chiar preșcolarilor. Ce-i de făcut ca să nu-i sperie apariția ei sau a Dracului? Lucrurile se rezolvă în cazul de față prin medierea stabilită de Arlecchino între sală și scenă. Prezență caldă și apropiată celor mici, acesta „completează” împreună cu ei și imprimă starea de spirit prin ghidușia salturilor, tumbelor și reverențelor. Ritmul alert, decorul compus din porți care, glisând și rotindu-se pe sfori, dau naștere unor construcții ingenioase din spatele cărora răsar mereu vioaie păpuși dublate de voci clare, cu tonalități foarte potrivite, dau antren spectacolului. Umorul și optimismul caracterizează în continuare festivalul prin producția Teatrului de păpuși din Craiova: **Mica vrăjitoare** de O. Preussler în regia lui Liviu Steciuc. Aici cutia neagră este integrată decorului de pădure, astfel încât se delimitează mai multe spații de joc. Potrivit fiecăruia dintre ele, eroina noastră, curajoasa vrăjitoaică inimoasă, ia fie forma unei marionete acționate cu sfori ori printr-o tijă lungă, fie a unei păpuși mânuite din interior. La fel și celelalte personaje. Memoria păstrează, de asemenea, imaginea povestitorului: sfătos, somnoros, dojenitor, încurajator...,

Scenă din **Albă ca zăpada** la Teatrul de păpuși din Arad (regia: **Kovács Ildikó**)

Moment din Pescarul și sufletul său după Oscar Wilde la Teatrul „Arlechino” din Brașov (regia: Liviu Steciuc)

precum și a scenei de început: un dans de efect al vrăjitoarelor, în întuneric, din care se văd doar mânușile și ciorapii fosforescenți.

Ultima seară a aparținut din nou gazdelor, de data aceasta cu un spectacol pentru adolescenți și adulți. **Nebunul și călugărița** de S. I. Witkiewicz, în regia lui Ștefan Iordache, este o montare care anulează hotarul dintre genuri, deoarece sunt exploatate fascinant și elementele specifice scenei dramatice, și cele ce țin de arta păpușărească. Iar dacă primele subliniază, în principal, filonul narativ, celelalte, alături de scenografie (Cristina Nagy), își aduc o covârșitoare contribuție la sublinierea planului psihanalitic. Rolurile solicită deopotrivă calități de plasticitate corporală, de expresivitate a mișcării, de mobilitate/rigiditate a fizionomiei, de tehnică a mânuirii unor costume ample prin sfori lungi, de stăpânire a mai multor registre vocale. Unanim apreciată, producția Teatrului de Marionete din Arad a infirmat, o dată în plus, prea lesnicioasa etichetare a genului drept unul minor.

De altminteri, aceasta poate constitui concluzia de ansamblu a festivalului EUROMARIONETE '97. Chiar dacă, prin participare, ediția din acest an nu a avut un nivel european, prin ținută l-a atins cu siguranță.

ANCA ROTESCU

ȘTEFAN IORDACHE: „Teatrul m-a plămădit“

□ **Ce înseamnă pentru dumneavoastră „monstru sacru”? O damnație sau un privilegiu?**

■ Nu prea știu ce înseamnă monstru sacru, dar, dacă zici că așa sunt, hai să zicem că e și un privilegiu, și o damnație. Privilegiu, pentru că, probabil, Dumnezeu a avut grijă de mine, cel puțin până acum, și damnație, pentru că meseria asta este îngrozitor de grea. Nu mă plâng – din contră –, dar vreau să se știe lucrul ăsta.

□ **Cum e să fiți în interiorul lucrurilor, cum v-am prins acum, la machiaj (pentru ultimele filmări la „Natură moartă”, în regia lui Dan Pița), și pe urmă, când vedeți rezultatul final?**

■ Nu prea bine... Da, e ciudat așa, să te vezi după aia pe o pânză din fața ta și să zici că ești tu! Dar m-am obișnuit, după treizeci și ceva de ani de meserie, nu mai înseamnă nimic.

□ **Preferăți timpul de lucru la un spectacol (film) sau e mai important rezultatul?**

■ Rezultatul poate fi excepțional, dacă pregătirea la film sau repetițiile la teatru sunt făcute temeinic. Pentru mine importante sunt pregătirea, repetițiile.

□ **Ce părere aveți despre premii? Ale Criticii, ale UNITER-ului?**

■ Orice premiu este binevenit în cariera unui actor. Îi felicit pe fericiți... Anul ăsta au luat Premiul Criticii Mihai Constantin și Adrian Pinteau. Eu i-am înmănat premiul lui Mihai – așa e tipicul. Și îl felicit încă o dată pe acest mare, mare actor – Mihai Constantin. Chiar vă rog să scrieți asta.

□ **Ce se mai întâmplă cu Titus Andronicus? Se mai joacă? Deși m-am străduit, n-am reușit să-l văd...**

■ Soarta lui este următoarea: l-am jucat în Anglia o lună și jumătate, într-un turneu. Deci, Shakespeare la el acasă. Poate îl vezi în toamnă, la Craiova. Deși... m-am plictisit de el, pentru că, din 50 de spectacole, 40 le-am jucat în străinătate. Cred că e spectacolul care a fost la cele mai multe festivaluri internaționale.

□ **Preferăți teatrul, filmului?**

■ Sunt un actor format în teatru. De fapt, la noi nici nu cred că există școală de cinema. Teatrul este cel care m-a plămădit și atunci e normal să-mi iubesc părinții. Părintele meu este teatrul.

□ **Știu că nu vă plac interviurile. De ce?**

■ Nu mă simt bine când cineva scormonește în mine.

□ **Sunteți un om închis?**

■ Nu știu ce înseamnă un om închis, sunt un om ca orice om, care are intimitățile și grijile lui... Nu văd de ce trebuie să dau interviuri eu și nu orice alt om de pe stradă.

Poate că domnul Ștefan Iordache e un om ca orice om. Modestia sa este naturală, nu jucată. Deși cred că e cel mai scurt interviu pe care l-am realizat, impresia a fost că mi s-a oferit un privilegiu.

IOANA FLOREA

DIALOG